

APPENDIX SECUNDA

AD SECUNDAM PARTEM

OPERUM S. LEONIS MAGNI.

ADMONITIO.

Post vulgatum tomum primum nostræ editionis (a), in quo præter Sermones Epistolæ etiam S. Leonis ad codices præsertim Romanos exactæ et emendatæ continentur, e Romanis typis Josephi Collini prodiiit in lucem illa pars Operum ejusdem S. doctoris quæ ipsius Epistolæ ad eosdem fere codices recognitas exhibet. Circa hoc vero codices, qui et nostræ et Romanæ editioni usui fuere, unum monere necessarium ducimus, ne quis forte de fide nostra in iisdem mss. exemplaribus allegandis addubitet. In præfatione Romanæ editionis hæc admonitio legitur pag. 53 : In hac nostra (editione) eruditi lectori notæ manuscriptorum indices, quæ in omnibus aliis desiderantur, occurrunt : quod ea quidem ducti ratione fecimus, ut a lectorum animo omnem suspicionem removeremus, nos potius conjecturis indulgisse, quam religiose eorundem mss. codicum lectionibus et auctoritatibus instituisse. Quare in posterum cuique de nostra fide dubitanti omnino facile esse poterit ad nostros indicatos fontes provocare, atque subinde cognoscere an variaz lectiones, vel a nobis ad calcem cujuscumque epistolæ, aut monumenti annotatæ, vel in textum inductæ, vere atque sincere iis fontibus respondeant, ex quibus easdem haustas fuisse indicavimus. Conferentes vero Vaticanæ codices in hac editione ad cujusque epistolæ marginem indicatos cum iis quos nos in nostra editione allegavimus, deprehendimus nonnumquam in ea Romana editione notari hanc vel illam Leonis epistolam inveniri in aliquibus Romanis codicibus, qui eis certissime carent. Exactissimum enim catalogum epistolarum, quæ in quovis codice describuntur, separatis paginis, ne confuso irrepere, contexuimus; nec plures vel pauciores in singulis codicibus seu mss. collectionibus reperiri Leonis epistolas, quam quæ a nobis vel in præfatione vel in notis recensitæ fuerunt, certissimi sumus, ut et conferentibus ipsos codices palam fiet. Romana autem editio codices non raro assignat epistolis quæ in ipsis desunt, idque certo errori tribuendum ex eadem editione evincere possumus.

In notitia manuscriptorum Vaticanæ bibliothecæ, quæ præfationi ejusdem editionis subjicitur, pag. 66 scribitur Vaticanum codicem 1341 continere epistolas Leoninas unam et quadraginta; ubi legendum unam de quadraginta : illo enim codex pertinet ad collectionem Hispanicam, quæ complectitur tantum Leoninas epistolas 39 a nobis exacte recensitas in præfatione ad Epistolas, § 10, pag. 522 et 523. At in editione Epistolarum, præter quam quod hujus codicis allegatio omittitur in epistolis decem quæ in eo leguntur, numerus ipsius codicis Vat. 1341 affigitur epistolis 45, ex quibus sexdecim in eodem codice desunt, nimirum epistolæ 24, 34, 35, 36, 39, 46, 48, 58, 68, 98, 99, nec non una Valentiniani ad Theodosium, Marciani ad Leonem, Pulcheriæ, Ceretii ac Salonii, et synodi Chalcedonensis ad eundem pontificem, quæ in nostra editione sunt epistolæ 54, 57, 58, 39, 42, 50, 51, 72, 67, 123, 124, 55, 75, 77, 68 et 98. In eadem manuscriptorum notitia pag. 65, Vaticano ms. 1342 collectionis tertiaz ascribuntur sexdecim S. Leonis epistolæ, quot quidem in eodem invenimus. At in corpore editionis numerus ipsius codicis 1342 annotatur epistolis 21, ita ut omnia allegatione ejusdem ad epistolas sex, quæ in eo continentur, perperam addatur idem numerus epistolis undecim, quas in ipso nequaquam invenies, nimirum epistolis ejus editionis 3, 7, 8, 14, 15, 75, 81, 91, 95, 139, et synodicæ Ravennii ac aliorum Gallorum ad Leonem; nobis vero epist. 3, 2, 7, 18, 15, 95, 106, 115, 120, 166 et 99. Similes lapsus occurrunt in allegandis aliquot aliis codicibus. Epistolæ, ex. gr., 24, nobis 54, apponuntur in margine codd. Vat. 1340, 1341, 1343, 1355 et 3791, cum tamen eadem epistola inveniat in uno ms. 1340, in cæteris desideretur. Epistolæ 39, nobis 42, quæ exstat in sola collectione Arelatensi, ex qua reperire licuit unum codicem Vallicellanum G. 99, ascribuntur in margine codd. Vat. 541, 542, 1340 et 1341, qui ad alias collectiones ea epistola expertes spectant. Idem referre de aliis epistolis supersedemus, cum hactenus indicata sufficiant. Hi errores partim operum oscitantia, partim vero confusione annotationum in adversariis, quæ separatam cujusque codicis descriptionem non præferrent, tribuendi videntur.

Num vero aliquis pariter error lateat in quibusdam lectionibus huic vel illi codici in eadem editione ascriptis, non vacavit expendere. Certe pag. 1, not. a, dum traditur omnes Vat. codd. antiquiores et insignioris notæ, excepto Vat. regio 1997, habere hæc verba, In causa Lupicini episcopi, manifestus est error : quippe antiquiores quidem et insignioris notæ codices in margine laudati Vat. 1341 et 1342, non solum carent iisdem verbis, verum etiam in corpore ipsius epistolæ primæ, nobis 12, omittunt illud caput, quod ad Lupicini causam pertinet. Pag. 62, not. e, in epistolam 15 ad Turribium affirmatur codicem Vat. Reg. 1927 habere sentinam, cum sententiam ibidem legerimus. Pag. 494, not. b et f, in epist. 47, nobis 59, lectiones afferuntur ex codd. Vat. 3787 et 4961, qui cum sint collectionis Avellanæ, eadem epistola carent : eæ autem lectiones a nobis fuerunt repetitæ in mss. collectionis 21, ad quam spectant mss. codd. Vat. 542 et 543, quos una cum duobus memoratis collectionis Avellanæ in ejusdem editionis margine indicatos invenies. Alia observare, quæ ad editionem nostram vindicandam necessaria non sunt, prætermittimus.

Porro in eadem editione Romana, in qua lucubranda cl. auctor plurimum operæ et laboris impendens, Græcos etiam codices recolendos curavit, tria fragmenta Græca antea inedita invenimus, quæ in hac Appendicula recudenda credidimus. Primum e ms. Vat. Græc. 720, sæculi, uti traditur, decimi educum fuit. Hic codex nulla Græcorum Patrum opuscula seu fragmenta continet. Inter hæc legitur pars epistolæ S. Leonis ad imperatorem Theodosium. Nihil ex stylo conjicere licuit, cum sit Græca versio. Substantia vero ipsius fragmenti nihil repugnat : nam rectam fidem eandemque doctrinam exhibet, quam Leo docuit. Auctor Romanæ editionis censet hoc fragmentum pertinere ad epistolam quæ a Leone indicatur epist. 24, nobis 54, ad eundem imperatorem, illis verbis : A me autem atque ab omnibus catholicis sacerdotibus, quæ evangelicæ fidei pietas defendatur, satis plene ac lucide litteris meis, quas clementiam vestram per famulum vestrum Epiphantum tribunum, qui pro hac causa missus est, arbitrator accepisse, reseratum est. Id autem ille censuit deceptus erronea hujus epi-

(*) Hanc appendicem edebant Ballerini sub finem tomi II editionis suæ. EDIT.

stolæ chronica notatione, qua in vulgatis signabatur data viii kal. Junias, id est ante epistolam nobis 44 ad ipsum imperatorem; unde recitatis verbis alia epistola e sacerdotum synodo scripta atque perperita significari videbitur. Emendata vero ea chronica nota ex nostro optimo codice Ratisponensi sic, viii kal. Januarias, id est die 25 Decembris anni 449, statim liquet memoratis verbis indicari ipsam epistolam 44, quæ quidem jamdiu ante laudatam epistolam 54, nimirum iii idus, vel idibus Octobris anni ejusdem data fuerat et synodo. Quid ergo? Si huic fragmento, quod ex Græca miscellanea collectione sumptum est, fidendum omnino sit, multo est credibilis huc Leonem respicere in epist. 69, dum ad eundem imperatorem scribit c. 2: Quæ nostræ forma sit fidei, manifestatis instructionibus quas misimus possitis dignanter agnoscere. In hanc quidem rem a Leone missa fuerunt in Orientem Theodosio tradenda testimonia Patrum, quibus probaret sese in dogmatica epistola 28, non aliam doctrinam docuisse quam quæ a sanctis et Latinis et Græcis Patr. bus tradita fuerat. Vide epist. 71. Sed ex hoc fragmento, si genuinum sit, missa simul videtur alia epistolica declaratio ad ipsum imperatorem directa, quæ testimonii Patrum et legatorum instructioni addita dicenda esset. Cum vero sola epistola 28 celebris sit, huicque uni testimonio Patrum subjecta fuerint in mss. Græcis vetustissimæ collectionis Chalcedonensis ante hujus concilii gesta, nec præter hanc ulla uspiam fiat mentio alius Leoninæ declarationis ac veluti formulæ fidei ad imperatorem Theodosium, quæ post editam dogmaticam epistolam 28 superflua videri potest, hinc de hujusmodi fragmento aliquo suspicio nec omnino levis ingeritur. Quidquid autem id est, ipsum fragmentum in hac appendicula exhibebimus, uti editum fuit.

Secundum est fragmentum libelli S. Flaviani Constantinopolitani episcopi ad S. Leonem, quod suppeditavit codex Vat. Græc. 451. In hoc fragmento nonnulla paulo difficiliora occurrunt. Duæ in eo partes distinguendæ, prior qua libellus quidam fidei proponitur, posterior qua gesta circa Joannem et Gregorium describuntur. In priori parte, seu in libello fidei, laudatur dogmatica Leonis epistola 28, qua duæ naturæ et una persona declarantur in Christo: In unam enim personam, inquit, sicut et tua sanctitas docet (in epist. 28) duæ naturæ concurrunt. Hæc autem Leonis epistola 28 Flaviano tradita fuit non Constantinopoli, sed Ephesi, quo Flavianus ad concilium accesserat. Legati enim pontificis qui easdem litteras perferendæ acceperant, ob indicti concilii tempus non Constantinopolim, sed Ephesum contendere compulsi fuerunt. Porro gesta quæ in posteriori parte narrantur Constantinopoli evenerunt. Joannis enim et Gregorii condemnatio a Flaviano peracta, ac plebis tumultus in eisdem, non Epheso, nec tempore latrociniæ Ephesini, quo Eutychemorum factio prævalebat, sed Constantinopoli conventi ante tempus ejusdem latrociniæ, cum Flaviano, damnato Eutyche, catholicam fidem libere propugnabat, populusque favebat. Neque enim rejici potest post idem latrocinium: nam tunc Flavianus non rediit Constantinopolim, sed in exilium pulsus in ipso itinere supremum diem obiit. Vide nostram admonitionem in epist. 55. Cum vero prior pars hujus fragmenti, in qua epistolæ Leonis fit mentio, eum fidei libellum contineat, qui ante hæc Constantinopolitana gesta circa Joannem et Gregorium lectus traditur (Hæc cum libellus contineret, eo lecto, etc.), ipse quoque libellus Constantinopoli scriptus fuerat, antequam Flavianus Ephesum pergeret. Quomodo igitur in eo laudari potuit Leonis epistola 28, quæ solum Ephesi a Flaviano accepta fuit? Adde quod dum hic libellus Constantinopoli legeretur, Eutyches depositus fuerat. Qui autem Flavianus hominem abs se jam depositum et archimandritæ dignitate privatum, archimandritam in ipso libello appellasset? Cum integrum documentum ex quo hoc fragmentum excerptum fuit desideretur, nihil certi affirmari potest. Ne vero suppositionis nota eidem inuratur, suspicari licet hoc fragmentum pertinere ad libellum appellationis Flaviani, qui Ephesi scriptus et legatus Leonis traditus fuit. In hoc autem insertus dicendus est libellus fidei qui Constantinopoli lectus fuerat, et gesta de Joanne et Gregorio pariter inserta. Verba quibus laudatur Leonis epist. 28, eidem libello, dum Ephesi exscriberetur, adjecta. Tum vero Flavianus Eutychem vocavit archimandritam, quia is in p.eudosynodo restitutus pro archimandrita sese gerebat.

Tertium fragmentum sumptum ex ms. Vat. Græc. 1455, mera paraphrasis est capituli octavi epistolæ 14 Leonis ad Anastasium.

FRAGMENTUM I.

Ex cod. Vat. Græc. 720.

LEONIS PAPÆ AD THEODOSIUM IMPERATOREM, DE DIVINI VERBI INCARNATIONE.

LEONIS Romæ episcopi exemplum interpretationis partis epistolæ, quam ad imperatorem THEODOSIUM scripsit de divina incarnatione, et contra eos qui credunt abominandis dogmatibus hæresiarcharum Photini et Apollinaris atque horum similitum.

Credimus Filium Dei ab æterno, et sine exteriori principio, qui cum Patre et Spiritu sancto est, in extremis sæculi perfectum nostræ nature suscepisse hominem ex Maria semper virgine, et quod Verbum caro factum fuerit, hominem suscipiendo, neque Divinitatem mutasse, neque, ut quidam impie existimant, sanctum Spiritum pro semine fuisse; sed per virtutem et sapientiam Conditoris gentium conflentur Christum unam esse personam Filii, duas vero perfectas integrasque substantias Divinitatis atque humanitatis, quæ ex anima et corpore constat. Anathema dicimus contra Photinum, qui Christum purum nudumque hominem asserit; similiter et contra Apollinarium, illiusque similes, qui dicunt Filium Dei minus quiddam humana natura suscepisse sive in carne, sive in anima, sive in mente, sive in hominis assumptione, et dissimilem nobis fuisse in eo quod assumptum est: quem hominem sine sola macula peccati (quod peccatum physicum non est), ejusdem formæ cum nostra per omnia factum esse credimus. Illorum quoque blasphemiam execramur, qui nova inventione dicere conantur, a tempore sus-

Λέοντος Ἐπισκόπου Ῥώμης ἀντίγραφον ἑρμηνείας μέρους ἐπιστολῆς, ἧς ἔγραψε τῷ βασιλεῖ Θεοδοσίῳ περὶ τῆς θείας ἐνανθρωπήσεως, καὶ κατὰ τῶν πιστευόντων τοῖς μυσαρῶϊς δόγματι τῶν αἰρεσιαρχῶν Φωτινοῦ, καὶ Ἀπολλινάριου, καὶ τῶν τούτων ὁμοίων.

Πιστεύομεν τὸν υἱὸν τοῦ Θεοῦ τὸν αἰδίως καὶ ἀνάρχως μετὰ τοῦ πατρὸς, καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος ὄντα ἐπ' ἑσχάτων τῶν αἰώνων τέλειον ἄνθρωπον τῆς ἡμετέρας φύσεως ἀνειληθέντα ἐκ Μαρίας ἀειπαρθένου. καὶ τὸν λόγον σάρκα γενεῆσθαι τῷ ἀναλαβεῖν ἄνθρωπον, οὔτε μεταλλάξει τὴν θεότητα, καὶ οὐχ' ὡς τινες μυσαρῶς ὑπέλαβον τὸ ἅγιον πνεῦμα ἀντὶ σποράς γενεῆσθαι, ἀλλὰ τῇ δυνάμει καὶ τῇ σοφίᾳ δημιουργοῦ γενόμενον ὁμολογοῦμεν τὸν χριστὸν ἐν εἰναι πρόσωπον υἱοῦ. Δύο δὲ τελείας καὶ ἀλοκλήρους οὐσίας θεότητος καὶ ἀνθρωπότητος τῆς ἐκ ψυχῆς καὶ σώματος συνεστῶσης. Ἀναθεματίζομεν Φωτινον τὸν λέγοντα τὸν χριστὸν ψιλὸν καὶ γυμνὸν ἄνθρωπον. Ὁσαύτως δὲ καὶ Ἀπολλινάριον καὶ τοὺς τούτου ὁμοίους τοὺς λέγοντας τὸν υἱὸν τοῦ Θεοῦ ἑλαττῶν τι τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως ἀνειληθέντα, ἢ ἐν σαρκί, ἢ ἐν ψυχῇ, ἢ ἐν νῷ ἐν τῇ προσλήψει τοῦ ἀνθρώπου, καὶ ἀνόμοιον γενεῆσθαι ἡμῶν, δ' οὐ προσελήφθη. Ὅν τινα ἄνθρωπον ἄνευ μόνου τοῦ σπίλου τῆς ἁμαρτίας. (ἥτις ἁμαρτία φυσικὴ οὐκ ἔστιν), Σύμμορφον ἡμῶν κατὰ πάντα γενεῆσθαι πιστεύομεν. Κακίαν δὲ ὁμοίως τὴν βλασφημίαν ἀναθεματίζομεν τῶν ξένη ἐνοχία ἐπιχειρούντων λέγειν, ἀπὸ τοῦ καιροῦ τῆς ἀναληθούς σαρκὸς πάντα τὰ τῆς θεότητος εἰς τὸν ἄν-

carne carnī omnia divīnæ naturæ in humanam, atque omnia humanæ in divīnam commutata fuisse, quod nulla nunquam hæresis dicere ausa est. Per huiusmodi enim confessionem, utramque Divinitatis atque humanitatis naturam in aliud quiddam commutatam esse anticiant, neque Deum perfectum, neque perfectum hominem secundum veritatem Filium confitentur.

Nos vero ita dicimus assumptam a Filio Dei naturam nostram, Divinitate impatibili permanente: passus est enim Dei Filius non opinione, sed re vera, quæcumque Scriptura testatur, hæc est famem, sitim, defatigationem, laborem, mortem, et reliqua huiusmodi. Secundum autem illud passus est, secundum quod pati potuit, id est non secundum assumentem, sed secundum assumptam naturam. Ipse enim Dei Filius secundum Divinitatem impatibilis est, sicut Pater invisibilis, sicut Pater sub tactum non cadens, sicut Pater immutabilis. Propria enim persona Filii Deus Verbum assumens hominem patibilem, atque in ipso habitans, nihil passa est, sicut Pater et Spiritus sanctus: omnino enim Trinitatem impatibilem consistere debemus. Cum mortuus igitur Filius Dei fuisset secundum Scripturas, quatenus mori potuit, surrexit ex mortuis tertia die, ascendit ad cælos, sedet ad dexteram Dei, manente substantia carnis ipsius, in qua genitus est, et passus fuit, et resurrexit. Non enim dissoluta aut commutata fuit humanitatis substantia, sed permansit in Divinitate in perpetuum glorificata est.

FRAGMENTUM II.

Ex cod. Vat. Græc. 151.

FLAVIANI EPISCOPI CONSTANTINOPOLITANI AD SANCTUM LEONEM PAPAM.

Flavianus episcopi Constantinopolis ex libello quem scripsit ad Leonem Romanum pontificem de incarnationis dispensatione Domini nostri Jesu Christi veri Dei nostri.

Verbum, dictum, caro factum est, et habitavit in nobis. Aliud vero habitatio, et aliud est habitus. Non dico, alius et alius, ut de duabus personis, sed diversum et diversum, ut in duabus naturis. Omnis enim evangelica et apostolica adhortatio et testificatio de Emmanuel in duos modos dividitur: aliquando quidem solitariam ipsius personam significans, aliquando vero perspicue ipsius duas naturas declarans. Etenim erat duplex, et est unus et solus Filius et Christus, et duplex in ipso ratio, non autem quam copularetur, sed post inexplicabilem conjunctionem: perfectus ille unus in Divinitate, tum in humanitate. Si enim simplex erat, quo pacto potit et mori poterat? quo pacto verberari, et clavibus affligi, et cotaphis caedi, nisi in patibili corpore et terrena natura? Quomodo enim consubstantialis Deo et Patri, cum sit Deus, est perfectus ex perfecto, sic etiam eandem nobiscum naturam habens, homo perfectus existit. Qui enim in forma Dei erat, formam servi propter nos accepit. Dei vero forma substantiam Dei significat, sicut et forma hominis humanam naturam declarat. Plagæ igitur et crux et mors ad hominem pertinent, in quo Dominus Deus Verbum est; gloria vero et potentia Domini est, in quo est servus, id est homo. Si igitur quod pati non potest, ad Divinitatem spectat, perpasso autem in humanitate est, quis recte sententiam unam dixerit, quæ duæ naturæ in ipso sunt? Si vero una est, scilicet semideus carnem assumpsit Deus, et dividiate naturæ assumptus est homo. Verum non ita pietatis sanctio docet, quam repulit Eutyches archimandrita unam predicando naturam increate Divinitatis et humanitatis Christi, quæ cum nostra eadem est. Universus autem sanctorum chorus duplicem substantiam, sive naturam esse Christum confitetur. non vero duplicem subsistentiam, sive personam. In unam enim personam, sicut et vestra sanctitas docet, duæ naturæ concurrunt, quas etiam dixit et immutabili ratione conservari, et indivisibili modo in Christo confitentur.

ἄνθρωπον, καὶ τὰ τῆς ἀνθρωπότητος εἰς τὸν Θεὸν μεταβληθῆναι. ὅσπερ οὐδεμία πάποτε αἰρεσις εἰπεῖν ἐτόλμησε. διὰ γὰρ τῆς τοιαύτης ἁμολοῦσας ἐκείνων φύσιν θεότητος τε καὶ ἀνθρωπότητος εἰς ἄλλο τι μεταβιβῆσθαι νομίζουσι. καὶ οὕτω Θεὸν τῆσιν, οὕτω ἀνθρώπων τῆσιν κατὰ τὸ ἀληθὲς τὸν υἱὸν ἁπολογουσι. Ἡμεῖς δὲ οὕτω φαμέν ἀνελθῆναι παρὰ τοῦ υἱοῦ τοῦ Θεοῦ τὴν ἡμετέραν φύσιν. τῆς θεότητος ἀπαθῶς διακρίσεως. Ἐπαθε γὰρ ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ οὐ δοκῆσαι, ἀλλὰ ἀληθῶς πάντα ἕκαστ' ἡ γραφῆ μαρτυρεῖ. ταυτέστι κείνων θῆσαν. κόπον, πόνον, θάνατον καὶ τὰ λοιπὰ τοιαῦτα. κατ' ἐκεῖνο δὲ ἔπαθεν καθότι καὶ παθεῖν ἠδύνατο, ταυτέστι οὐ κατὰ τὴν ἀνυπόστατον, ἀλλὰ κατὰ τὴν προσήσθησθαι φύσιν. αὐτὸς γὰρ ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ κατὰ τὴν θεότητα ἀπαθῆς ἔσται. ὡς ὁ πατὴρ ἀόρατος ὡς ὁ πατὴρ ἀφύληκτος, ὡς ὁ πατὴρ ἀναλώσιμος. τὸ γὰρ κύριον πρόσωπον τοῦ υἱοῦ ὁ Θεὸς λόγος προσλαβόμενος παθητὸν ὑπόστατον καὶ κατοικήσας ἐν αὐτῷ οὐδὲν ἔπαθεν, ὡς ἡ πατὴρ καὶ τὸ ἕν ἐν πνεύματι. πάσα γὰρ ἀνάγκη τὴν τριάδα ἀπαθῆ ἁπολογεῖν. Ἀποθανόντων οὖν ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ κατὰ τὰς γραφὰς καθὼ ἀποθανεῖν ἠδύνατο. ἀνάγκη ἐκ νεκρῶν τῆ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἀνήσθαι εἰς τοὺς οὐρανοὺς. καθίσταται ἐκ δεξιῶν τοῦ Θεοῦ, μενούσας τῆς οὐσίας αὐτῆς τῆς σαρκὸς, ἐν ἣ ἐγενήθη καὶ ἔπαθε καὶ ἐκείνη οὕτω γὰρ ἐβλήθη ἡ οὐσία εἰς ἀνθρωπότητος, ἀλλὰ δεδεδεσται εἰς τὸ διηνεκὲς ἐν τῇ θεότητι μένουσα.

Non enim dissoluta aut commutata fuit humanitatis substantia, sed permansit in Divinitate in perpetuum glorificata est.

Ἐκ τῆς ἐπιστολῆς τοῦ ἁγίου ἁποστόλου Πέτρου, ἐκ τοῦ τόμου ὃν ἔγραψε πρὸς τὸν Διονῆα πάπα Ῥώμης περὶ τῆς Ἐσσακού οἰκουμένης τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ ἡμῶν.

Ὁ λόγος, φησὶ, σὰρξ ἐγένετο, καὶ ἐσκήνωσεν ἐν ἡμῖν. Ἐτερον δὲ τι ἡ σπῆν, καὶ ἄλλο τὸ κατασκευασθῆναι οὐ λέγω ἄλλος καὶ ἄλλος, ὡς ἐπὶ δύο πτωσῶν, ἀλλ' ἕτερον καὶ ἕτερον ὡς ἐπὶ δύο φύσεων. Ἦσα γὰρ εὐαγγελικὰ καὶ ἀποστολικὰ ποταίνεις καὶ μαρτυρία περὶ τοῦ Ἐμμανουὴ εἰς δύο διακρίεται τρόπους. πῆ μὲν τὸ μοναδικὸν αὐτοῦ ἁποστόλου προσώπων. πῆ δὲ τὰς δύο αὐτοῦ σαφῆς μαρτυροῦσα φύσεις. καὶ γὰρ ἦν καὶ ἔστι διπλοῦς ὁ εἰς καὶ μόνος υἱὸς καὶ χριστὸς καὶ διπλοῦς ὁ ἐπ' αὐτῷ λόγος, οὐ πρὸ τῆς ἐνώσεως, ἀλλὰ μετὰ τὴν ἄρραστον ἐνωσιν. Τέλειος ὁ αὐτὸς ὡσπερ ἐν θεότητι, οὕτω καὶ ἐν ἀνθρωπότητι. Εἰ γὰρ ἦν ἀπλοῦς, πῶς ἀσχεῖν καὶ θησικεῖν ἠδύνατο; πῶς τύπτεσθαι, καὶ προσηλωσθαι, καὶ ῥαμίσσθαι, εἰ μὴ τῆ τοῦ σώματος παθητῆ καὶ γηγενεῖ ῥύσει; ὡσπερ γὰρ ὁμοούσιος ὦν τῷ Θεῷ καὶ πατρὶ τέλειος ἔσται ἐκ τέλειος Θεοῦ, οὕτω καὶ ὁμοούσιος ἦεν ὑπάρχων, τέλειος τυγχάνει ἀνθρώπος. Ὁ γὰρ ἐν μορφῇ Θεοῦ ὦν, μορφῇ δούλου ἐκάθε δὲ ἡμῶν. Ἡ δὲ μορφῇ Θεοῦ οὐσίαν σημαίνει Θεοῦ, ὡσπερ καὶ ἡ μορφῇ τοῦ ἀνθρώπου φύσιν ἀνθρωπίνην ἁπλοῦ. Αἱ μὲν οὖν πληγὰ καὶ ὁ σταυρὸς καὶ ὁ θάνατος ἔστι τοῦ ἀνθρώπου, ἐν ᾧ ἔστιν ὁ δεσπότης ὁ Θεὸς λόγος. Ἡ δὲ δοξα καὶ τὸ κράτος ἔστι τοῦ δεσπότητος, περὶ ᾧ ἔστιν ὁ δούλος, ταυτέστιν ὁ ἀνθρώπων. Εἰ οὖν τὸ ἀκαθῆς ἔστι περὶ τὸ θεῖον, τὰ δὲ πάθη περὶ τὸ ἀνθρώπων, πῶς ἂν τις τῶν εὐφρονούντων μίαν λέξει τὰς δύο αὐτοῦ φύσεις; εἰ δὲ μίαν ἔστιν, ἄρα ἂν ἡμῶν ἐσαρκῶδη Θεός, καὶ ἡμῶν ἐκλήρη ἀνθρώπος. Ἀλλ' οὐδ' οὕτως ἰδέσθαι τῆς εὐσεβείας ὁ θεσμός, ἐν διεκρούσασθε Εὐτυχὸς ὁ ἀρχιμανδρίτης, μίαν κινήσαν φύσιν τῆς ἐκτίσθαι θεότητος καὶ τῆς κατ' ἡμῶν ἀνθρωπότητος τοῦ Χριστοῦ. Ὁ δὲ πᾶς τῶν ἁγίων χορὸς διττὸν τὴν οὐσίαν εἶναι ἦτοι τὴν φύσιν ἁπολογεῖ τὸν Χριστόν, οὐ δὲ γὰρ διττὸν τὴν ὑπόστασιν ἦτοι τὸ πρόσωπον εἰς ἐν γὰρ πρόσωπον, καθὼς καὶ ἡ ὑμετέρα διδασκία ἀγασσῆναι, συνιδέσθαι καὶ δύο φύσεις ὡσπερ καὶ εἶπον καὶ σωξῆσθαι ἀτρίπτως καὶ ἀδιαρίτως ἐν Χριστῷ ἁπολογουμένων. Ἐστὶ γὰρ εἰς καὶ μόνος μονογενὴς υἱὸς καὶ λόγος τοῦ Θεοῦ, οὐ τῶν δύο φύσεων αὐτοῦ εἰς ἑκάστη ὑπόστασιν τεμνομένων. ἀλλὰ τοῦ ἀρχαίου λόγου εἰς μίαν ὑπόστασιν τῆς δύο φύσεως τοῦ

Est enim unus et solus unigenitus Filius et Verbum Dei, non quod illius naturæ in duas subsistentias diversæ sint, sed quod Verbum inexplicabile in unam subsistentiam duas naturas copulaverit: interius quidem sacrosancto corpore per divinum Verbum exornato, exterius vero Spiritui custodiret, ut ex utrisque naturarum perspicuitatem ostendat. Sic enim et manducare illum dicimus, non ante passionem solum, verum etiam postquam resurrexit, naturam credimus corporis ipsius. Si enim corpus, contra quod hæretici dubitationes movent, natura et substantia appellatur, manifestum porro est in uno Christo utramque naturam, hoc est divinam atque humanam, conservari, et in divina quidem quæ Deo conveniebant accepisse, in nostra vero rursus ipsum proferre humana et misera, qui non inquinamentum aliquod, non confusionem, non divisionem circa naturas habet, sed unus Filius et Christus et Dominus et Salvator existit iis qui pie volunt in ipsum credere. Hæc cum libellus contineret, eo lecto, respuerunt, abjecerunt, anathemate perculerunt quæ in hoc scripta sunt, et Joannes et Gregorius; quibus maledictis atque anathemate proscissis, in medium attulimus sanctorum Patrum libros, ex quibus erant cuncta testimonia quæ in libello existunt. Habebamus etiam ea in manibus parata, et ex quacumque responsione redargutiones expressas; cumque ostendissemus ex propriis ipsorum libris, non Flavianum maledictis et anathemate percussum fuisse, sed sanctos Patres, minutus populus surrexit, summo opere contemnens, et ferre volens eos lapidibus obruere. Hic triumphus, et dedecus fuit, quod Joannes et illius gregales publice passi sunt.

FRAGMENTUM III.

Ex ms. Vat. Græc. 1435.

LEONIS PAPÆ AD ANASTASIAM EPISCOPUM THESSALONICENSEM

LEO episcopus Romæ, ANASTASIO episcopo Thessalonicensi.

Si quis episcopus propriæ urbis tenuitatem aspernatus fuerit, ad illustrioris loci ministerium transierit, et ad majorem populum stulto consilio seipsum translulerit; tum ex aliena cathedra expellitur, tum propria privabitur, ut neque illis præsit quos propter cupiditatem affectavit, neque iis quos ob superbiam despexit. Propriis igitur finibus quisque contentus sit, neque modum potestatis augeri concupiscat. Scias, frater charissime, aliam esse necessitatis atque utilitatis, aliam vero temeritatis ac propriæ voluntatis, vel privatæ voluptatis (causa) transeundi de civitate in civitatem, sed ob necessitatem atque utilitatem transferri. Nam plurimum utilitatem unius utilitati vel voluntati anteponere oportet; aliud enim est transire, aliud transferri: illud enim sponte transcendere est, hoc coacte atque invite progredi. Quapropter hi non urbem mutant, sed mutantur: non enim sua sponte, sed per vim illatam hoc faciunt. Non igitur sciunt ecclesiasticos canones, qui inficiantur utilitatis ac necessitatis causa fieri non posse, quoties communis necessitas utilitasque id suadeat.

σαντος, ἐνδοθεν μὲν κοσμουμένου τοῦ παναγίου σώματος διὰ τοῦ θείου λόγου, ἔξωθεν δὲ τῷ πνεύματι φρουρουμένου, ἕνα ἐξ ἀμφοτέρων τῶν περιφανῶν τῶν φύσεων ἀποδείξῃ. Οὕτω γὰρ καὶ ἐσθίειν αὐτὸν φαμεν, οὐ πρὸ τοῦ πάθους μόνον, ἀλλὰ καὶ μετὰ τὴν ἀνάστασιν τὴν φύσιν τοῦ σώματος αὐτοῦ πιστεύομεν. Εἰ δὲ τὸ σῶμα εἰς ὁ οἱ αἰρετικοὶ διακαυθάλουσι, φύσις καὶ οὐσία προσαγορεύεται, εὐδὴλον λοιπὸν φυλάττεσθαι ἐν τῷ ἐνὶ Χριστῷ ἑκαστῆραν φύσιν, τουτίστι τὴν θεϊκὴν καὶ τὴν ἀνθρώπινην, καὶ ἐν μὲν τῇ θεΐᾳ λαβεῖν αὐτὸν τὰ θεοπρεπῆ, ἐν δὲ τῇ ἡμετέρᾳ πάλιν φθεγγεσθαι αὐτὸν τὰ ἀνθρώπινα καὶ πτωχὰ, οὐ φερμὸν τινα, οὐ σύγχυσιν, οὐ διαιρέσιν περὶ τὰς φύσεις ἔχοντα, ἀλλ' ἕνα υἱὸν καὶ Χριστὸν καὶ κύριον καὶ σωτῆρα ὑπάρχοντα τοῖς εὐσεβῶς πιστεύουσιν εἰς αὐτὸν βουλομένοις. Ταῦτα δὴ τοῦ τόμου περίεχτος καὶ ἀναγνωσθέντος ἐβδελύξαντο, ἀπόσαντο, ἀναθεμάτισαν τὰ ἐν τούτῳ γεγραμμένα, ὅτι Ἰωάννης καὶ Γρηγόριος. Καὶ μετὰ τὸ καταράσασθαι καὶ ἀναθεμάτισαι, προηγόμενοι εἰς μέσον τὰς βιβλους τῶν ἁγίων πατέρων ἐξ ὧν ὑπῆρχον πάσαι αἱ χρήσεις, αἱ ἐν τῷ τόμῳ ὑπάρχουσαι. Εἰχομεν καὶ αὐτὰς αὐτοὶ μετὰ χεῖρας ἡντρεπισμένας, καὶ ἐξ ἑκάστης χρήσεως τὸ ἐλεγχεῖν δεδηλωμένον. Καὶ ὅτι ἀπειδείξαμεν ἐκ τῶν ἰδίων αὐτῶν βιβλίων ὅτι οὐ φλαβιανόν, ἀλλὰ τοὺς ἁγίους πατέρας καταράσαντο καὶ ἀναθεμάτισαν, ἀνίστη ὁ λεπτός δῆμος ἰσχύτως ἀτιμάξαν, καὶ σχεδὸν λιθοβολῆσαι αὐτοὺς θέλων. Οὗτος ὁ θρίαμβος, καὶ αἰσχρὴν, ἣν καὶ Ἰωάννης καὶ οἱ σὺν αὐτῷ δημοσίας ἔπαθον.

Λέων Ἐπίσκοπος Ῥώμης Ἄναστασίῳ Ἐπισκόπῳ Θεσσαλονίκης.

Εἰ τις ἐπίσκοπος τῆς ἐντελείας τῆς οἰκίας πόλεως καταφρονήσῃ, ὑπηρεσίαν περιφανεστέρου τόπου μεταλθοῖ, καὶ πρὸς μείζον δῆμον διανοίᾳ ἀλόγῳ ἑαυτὸν μετενέγκῃ, ἐκ μὲν τῆς ἀλλοτρίας καθέδρας ἀπελαύνεται, στερεθῆσεται δὲ καὶ τῆς οἰκίας ὡς μήτε ἑκείνων προϊστασθαι, οὐς διὰ τῆς πλεονεξίας ἐπιθυμήσαν. μήτε τούτων, οὐς δι' ὑπερηφανίας ὑπερῖδεν. Τοῖς οἰκίαις τοίνυν ἑκαστος ὅροις ἐρκείσθω, μὴ δ' ὑπὲρ τὸ μέτρον δυνάμειος ἐπιθυμείτω αὐξάνεσθαι. Ἰσθι, ἀδελφεὲ ποθεινότητι, ἄλλην μὲν οὖσαν τῆς ἀνάγκης καὶ ὠφελείας. ἑτέραν δὲ τὴν τῆς προπετειας καὶ τοῦ ἰδίου θελήματος, ἢ τῆς οἰκίας ἡδονῆς μεταβαίνειν ἐκ πόλεως εἰς πόλιν, ἀλλ' αἰτία ἀνάγκης καὶ ὠφελείας μετατιθεσθαι. Καὶ γὰρ τὴν τῶν πλειόνων ὠφέλειαν τῆς τοῦ ἐνὸς ὠφελείας ἢ θελήματος προτιμᾶν χρῆ. Ἔτεροι γὰρ ἐστὶ τὸ μεταβαίνειν, καὶ ἕτερον τὸ μετατιθεσθαι. Καὶ γὰρ ἕτερον ἐστὶ τὸ ἐκουσίως μεταβαίνειν, ἕτερον δὲ τὸ βία ἢ ἀνάγκῃ ἔλθειν. Ὅθεν οὐχ' οὗτοι τὴν πόλιν ἀμειβούσιν, ἀλλ' ἀμειδοῦσι. Οὐδὲ γὰρ ἀδαιρέτως, ἀλλ' ἀναγκαστῶς τοῦτο ποιοῦσιν. Οὐκ ἄρα νοοῦσιν τοὺς ἐκκλησιαστικοὺς κανόνας οἱ τοῦτο ἀρνούμενοι, τὸ χάριν ὠφελείας, ἢ ἀνάγκης μὴ δύνασθαι γίνεσθαι, ὁσάκις ἀκοινὴ ἀνάγκη, ἢ ὠφέλεια τοῦτο πείθῃ.

¹ Amanuensis errore in cod. legitur Ἀθανασίῳ pro Ἀναστασίῳ.